

Twee keer per jaar gaan zo'n dertig duikers op expeditie om de Noordzee in beeld te brengen en schoon te maken. Afgelopen weken deden ze dat onder meer bij de Borkumse Stenen, boven Schiermonnikoog. Wij voeren een dagje met ze mee.

SCHOON SCHIP MAKEN

Duiker in actie tijdens de schoonmaak bij de Borkumse Stenen.

Wie aan boord van de *Cdt. Fourcault* stapte, waant zich in een ware actiefilm. Een helikopter, een speedboot, twee dobermanns en 27 stoere mannen en vrouwen in kikvorspakken delen het dek van het indrukwekkende schip.

Ze zouden niet misstaan in het nieuwste deel van *Mission: Impossible*. Maar hier wordt serieus werk verricht. Tijdens een expeditie van tien dagen vanuit Lauwersoog proberen de duikers de Noordzee een beetje schoner te maken, en meer te weten te komen over het rijke leven onderwater. Met als doel: betere bescherming van de bijzondere natuur die voor de meeste van ons verborgen blijft. Want dat blijkt hard nodig.

Als je vanaf het strand over de grauwe watermassa uitkijkt, sta je er niet bij stil dat op de bodem van de Noordzee zo'n 10.000 scheepswrakken liggen. Veel daarvan zijn onder de afzetting verdwenen, maar tussen de 3000 en 5000 steken nog boven het zand uit. In de loop van de jaren zijn het kunstmatige riffen geworden, die fijne vestigings- en schuilplekken voor veel zeedieren vormen.

„Het maakt ze heel aantrekkelijke locaties voor vissers”, zegt onderwaterfilmer Klaudie Bartelink (45), één van de initiatiefnemers van Duik de Noordzee Schoon. Sinds 2011 organiseert deze stichting samen met partners Wereld Natuur Fonds en Stichting De Noordzee twee keer per jaar een tiendaagse expeditie met vrijwilligers op de Noordzee. Daarbij ruimen ze onder andere spooknetten op.

„Dat zijn warrelnetten die tijdens het vissen op wrakken vast blijven zitten”, legt Bartelink uit. „Vissen, maar bijvoorbeeld ook kreeften en krabben raken daarin verstrikt en sterven zo een langzame dood. Tijdens onze expedities proberen we zoveel mogelijk netten en vislijnen te verwijderen. De afgelopen jaren hebben we zo 131 wrakken schoon gemaakt en zo'n 20.000 kilo netten geborgen. Daarnaast verzamelen we vervuulende zware metalen en vislood – tot nu toe in totaal 15.000 kilo.”

STIEFELS-LAK

Behalve 'schoonmakers' duiken er ook onderwaterfotografen en -filmmakers mee, en mariene biologen die de biodiversiteit rond wrakken onderzoeken. Tijdens eerdere expedities ontdekten die al tientallen voor Nederland nieuwe soorten, zoals in 2011 de stiefelslak, in 2014 het eierdopkoraal en in 2015 de witpunt zee-egel.

Intussen staan de duikers klaar voor de eerste van twee of drie duiken die ze vandaag gaan maken. Hoe vaak en hoe laat ze aan de slag kunnen, hangt af van de kentering, de korte periode tussen eb en vloed. Dat is de beste tijd om het water in te gaan, omdat de stroming dan het minst sterk is.

De duikers zijn allemaal ervaren rotten, maar zelfs voor hen is duiken in de Noordzee – onder andere door de golven, de harde stroming en het soms heel beperkte zicht – geen gesneden koek. Logisch dus, dat er aan dek een gezonde spanning heerst.

Eén voor één springen de 20 mannen en 7 vrouwen 3 meter naar beneden, de zee in. De dobermanns vinden dat trouwens maar niets; de honden lopen onrustig blaffend op het dek op en neer en houden alles in de gaten. In totaal hebben de duikers zo'n 40 kilo bepakkings op hun rug – voor duiken in de Noordzee heb je dubbele duikflessen nodig, dubbele aansluitingen voor je adem-

De Borkumse Stenen

Duik de Noordzee Schoon

Stichting Duik de Noordzee Schoon bestaat uit een grote groep van vrijwilligers met veel expertise en ervaring op het gebied van wrakduiken, marienebiologie en onderwaterarcheologie. Gezamenlijk hebben zij de afgelopen vijf jaar meer dan 60.000 uur geïnvesteerd in het vergroten van de kennis over de Noordzee in het algemeen, en over het belang van het beschermen van scheepswrakken in het bijzonder. Daarbij werken ze samen met tal van organisaties, zoals overheid, universiteiten, musea en goede doelen. De activiteiten worden bekostigd door partners, sponsors en de vrijwilligers zelf.

Meer informatie:
www.duikdenoordzeeschoon.nl

Meer informatie over WNF en bescherming van de Noordzee:
www.wnf.nl/nederlandse-natuur/noordzee.htm

Meer informatie over Stichting De Noordzee:
www.noordzee.nl

“ÉÉN DUIK LEVERT MEER DAN 200 KILO VISLOOD OP

automaat, dubbeldikke kleren onder je duikpak en extra reservelampen en vuurpijlen.

Eenmaal in het water hijsen ze zichzelf op een soort surfplank die achter een speedboot hangt. Die brengt ze vervolgens naar de precieze locatie waar ze naar beneden moeten. Dat is in dit geval: de plek waar een wrak van een onbekend ponton ligt, op zo'n 30 meter diepte.

Daar persoonlijk rondneuzen is maar weinigen gegeven, maar gelukkig staat de techniek voor niets. Vanaf het dek wordt er een zogenaamde 'dropcam' te water gelaten, waarmee de achterblijvers live kunnen meekijken wat er gebeurt. In eerste instantie is het beeld vooral grijsgroen, maar zodra de camera de bodem raakt en het water tot rust komt, doemen de figuren steeds duidelijker op. We zien zacht wuivende anemonen, dodemansduim (een zachte koraalsoort) en kleurrijke sponzen. Daartussen zwemmen en kruipen allerlei dieren. Vissen zoals kabeljauwen en steenbolken, maar ook kreeften, zeesterren en zeeslakken.

HEFBALLONNEN

Aangekomen bij het wrak gaan de duikers direct aan de slag. Met messen en ijzerzagen verwijderen ze vislijnen, netten, haken, kunstas en lood. Soms zitten de netten vol met rottende vis of zwart uitgeslagen krabben, die dachten aan een makkelijke maaltijd te komen. Het afval wordt verzameld in grote postzakken, die vervolgens met behulp van speciale hefballonnen naar het oppervlak worden gestuurd.

De biologen speuren intussen centimeter voor centimeter de bodem af. Af en toe haalt iemand een potje uit zijn zak, waar een klein beestje in verdwijnt. Gemiddeld blijven de duikers een uur beneden. Daarna stijgen ze langzaam weer op, met een veiligheidsstop op vijf meter diepte. Eenmaal boven sleept de speedboot ze terug naar het schip. Daar stappen ze in een metalen duiklift, waarmee ze omhoog worden gehesen.

Het is een indrukwekkend schouwspel om de druipende kikvorsmannen en -vrouwen één voor één uit het water te zien rijzen. Terug aan boord spoelen ze het zoute water van hun pakken af en kleden ze zich om. De verzamelde netten worden uitgeplozen. Nog levende beestjes gaan direct terug de zee in. De opgehaalde rommel wordt gesorteerd in grote bakken: één voor netten, één voor vislijnen met kunstas en één voor het vislood (meer dan 200 kilo uit één duik). De biologen nemen hun monsters mee voor verder onderzoek. Tot de volgende duik over een paar uur.

De afgelopen jaren deden de duikers van Expeditie Noordzee al onderzoek op onder meer de Doggersbank en de Klaverbank (ten noorden van Den Helder op de grens van Nederland en Engeland), de Bruine Bank (in de zuidelijke Noordzee) en het Friese Front. Tijdens deze reis focussen ze zich op de Borkumse Stenen, een relatief onaangestast ge-

Druipende kikvorsmannen en -vrouwen. Terug aan boord spoelen ze het zout van de pakken.